

LEGAL ANALYSIS ON THE ACCEPTANCE AND WAIVER OF INHERITANCE

ANALIZA JURIDICĂ PRIVITOR LA ACCEPTAREA ȘI RENUNȚAREA LA MOȘTENIRE

SIMONOV Alina, studentă, Specialitatea: D

Academia de Studii Economice din Moldova

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: lina.simonov28@gmail.com

Abstract: *The fundamental pillar of transmission patrimoniale mortis causa constitutes it the right of succession option. It depends on his exercise who will become the heir of the deceased, how the wealth will be divided succession, the part that will belong to each heir, who will be responsible for the debts of the deceased, etc.*

A general rule of acquiring the succession consists in the fact that, in order to acquire it, the heir, either testamentary or legal, must accept it. Acceptance of the succession is a unilateral legal act by which the heir expresses his own will to receive the inheritance and, respectively, to become in the future the owner of the inherited property. But the acceptance of the inheritance is not obligatory, it is the right of the person to accept or not, by renunciation, the legislator leaves it to the holder to manifest his legal interest.

Key words: *legacy, option inheritance, legal effect, term of successoral option.*

JEL CLASSIFICATION: K14

INTRODUCERE

Dacă ar fi să definim printr-un singur cuvânt "acceptare" și "renunțarea" la moștenire, atunci cu siguranță că cel mai potrivit termen ar fi "opțiunea" la moștenire. Or, termenul *opțiune* definește clar faptul că, persoana odată ce are vocație succesorală, este pus în situația de a accepta succesiune or de a renunța la ea. Studiind legislația Republicii Moldova, putem observa că legiuitorul moldav nu a oferit o definiție legală dreptului de *opțiune succesorală*, sarcina aceasta revenindu-le cu precădere doctrinarilor. Legiuitorul moldav a reflectat "opțiunea succesorală" în Cartea a IV din Codul Civil (1) al Republicii Moldova, "Statutul juridic al moștenitorului", capitolul I "Acceptarea și Renunțarea la moștenire".

Doctrinarii, vorbind despre dreptul de *opțiune* ca despre un drept de a alege, defineau preponderent numai formele acestuia – respectiv acceptarea moștenirii, renunțarea la moștenire.

Doctrinarii au definit opțiunea succesorală ca fiind *dreptul subiectiv care se execută printr-un act juridic într-un anumit termen prevăzut de lege. În concret, autorul îl definește ca fiind un drept al succesibililor, născut la data deschiderii moștenirii, de a alege între a accepta și a renunța la moștenire* [3, p.17].

Astfel, rezultă că, actul juridic de opțiune succesorală, are următoarele caractere juridice:

Caracterele actului de opțiune succesorală: [5, p. 64]

1. Act juridic unilateral. În acest sens, opțiunea succesorală este un act ce reprezintă voința unilaterală a persoanei, prin care, în cazul unor mai mulți susceptibili, nu poate fi realizată opțiunea "colectivă", ci numai fiecare în parte, neadmițându-se afectarea reciprocă a acestora;

2. Act juridic voluntar. În primul rând, nimeni nu este obligat să accepte moștenirea ce i se cuvine - *nemo invitus heres*. În al doilea rând, succesibilul nu poate fi obligat să justifice motivele pentru care a acceptat sau a renunțat la moștenire și să nu răspundă pentru consecințele alegerii făcute. În al treilea rând, dacă există o pluralitate de succesibili, fiecare este liber să opteze în sensul dorit, indiferent de alegerea tăcută de ceilalți. Este, deci, posibil ca unii să accepte moștenirea, iar alții să renunțe la ea;

3. Act juridic irevocabil. Moștenitorul care a exercitat dreptul de opțiune nu mai poate reveni asupra alegerii făcute. Acest principiu operează cu caracter absolut în cazul acceptării pure și simple a moștenirii;

4. Act juridic indivizibil. Exercițând dreptul de opțiune, succesibilul trebuie să se pronunțe unitar cu privire la dreptul său succesoral, nefiind posibilă acceptarea în parte a moștenirii (a unor bunuri din moștenire) și renunțarea la rest - *nemo pro parte heres*, ori pură și simplă pentru parte și acceptarea sub beneficiul de inventar pentru cealaltă parte.

5. Act juridic declarativ de drepturi. Opțiunea succesibilului produce efecte retroactive de la data deschiderii moștenirii, deci este declarativă de drepturi [1, art. 2400];

6. Act juridic nesusceptibil de modalități. Opțiunea succesorală nu poate fi afectată de termen sau condiție, deci trebuie să fie un act juridic pur și simplu (neafectat de modalități). Soarta juridică a moștenirii nu poate să depindă de un eveniment viitor și incert sau de un termen, fie și cert.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

Conform vechii legislații [1], dreptul de *opțiune succesorală* trebuia exercitat într-un termen de 6 luni de la data deschiderii moștenirii. Aceasta era o condiție imperativă, înăuntrul căreia succesorul își exprima sau nu acordul în privința acceptării sau nu a moștenirii. După expirarea termenului de 6 luni, succesorul nu mai are dreptul, în virtutea legii, să-și exprime voința cu privire la acceptarea sau nu a succesiunii. Astfel, dacă succesorul nu accepta moștenirea în termen de 6 luni, se considera că refuzat. După modificarea Codului Civil din anul 2019 [2], lucrurile au căpătat o schimbare radicală, astfel, este important de menționat că noile reglementări în materie de opțiune succesorală prevede un termenul de 3 luni acordat de lege, de renunțare la moștenire, și nu de acceptare cum era anterior. În acest sens, alin.(2) art. 2390 CC RM dispune că la expirarea termenului de renunțare, moștenirea se consideră acceptată de către moștenitor. Astfel, legiuitorul instituie prezumția acceptării succesiunii de către toți moștenitorii cu vocație succesorală utilă, chiar din momentul deschiderii succesiunii.

Astfel, alin.(2) art. 2391 CC RM, prevede că termenul începe să curgă de la data în care moștenitorul a aflat despre devoluțiune și despre temeiul chemării sale la moștenire, fiind informat conform dispozițiilor alin. (2) art. 2547 CC RM sau pe oricare altă cale [2]

Termenul de opțiune succesorală, fiind un termen de prescripție, poate fi prelungit. În acest sens, alin.(3) art. 2391 CC RM, în baza cererii moștenitorului notarul care desfășoară procedura succesorală poate prelungi termenul renunțare sau poate stabili un nou termen de renunțare, dacă moștenitorul a omis termenul din motive întemeiate, iar ceilalți moștenitori nu obiectează. În cazul în care măcar unul din ceilalți moștenitori are obiecții, termenul de renunțare la moștenire poate fi prelungit, conform alin.(4) art. 2391 CC RM, de către instanța de judecată

Acceptarea succesiunii reprezintă actul sau faptul juridic unilateral prin care succesibilul își consolidează definitiv calitatea de moștenitor al defunctului. Noile reglementări din materie succesorală renunță la prezumția renunțării la moștenire și instituie prezumția acceptării moștenirii dacă în termen de 3 luni moștenitorul nu a renunțat expres. [7, p. 214]

Conform art. 2390 alin. (3), acceptarea moștenirii are loc prin două metode:

- în mod vădit, adică moștenitorul poate depune o declarație de acceptare a moștenirii în formă autentică la notarul care desfășoară procedura succesorală înainte de expirarea termenului de renunțare, și ,
- în mod tacit, art. 2390 alin. (2), adică după expirarea termenului de renunțare, moștenirea se consideră acceptată de către moștenitor.

Acceptarea tacită a succesiunii este o formă a moștenirii cu tilitu de noutate legislativă. Or, pînă la modificările Codului Civil din anul 2019, acceptarea moștenirii era prevăzută prin posibilitatea acceptării tacite a succesiunii prin intrarea în posesie a patrimoniului succesoral. [1]

Studiind legislația altor țări privind opțiunea succesorală, identificăm faptul că, formele de acceptare a moștenirii sunt:

● Acceptarea *pură și simplă*, care presupune că, la deschiderea moștenirii, succesorul nu va fi obligat să răspundă pentru datoriile și sarcinile succesiunii, chiar dacă acestea vor depăși ca valoare activul moștenit; și,

● Acceptarea sub beneficiu de inventar, care presupune consolidarea titlului de moștenitor prin limitarea răspunderii sale pentru pasivul moștenirii în limita activului succesoral, în acest fel punându-și la adăpost bunurile sale personale. [8]

Cea de-a doua formă a opțiunii succesorală reglementată de legiuitorul moldav este renunțarea la moștenire.

Renunțarea la moștenire reprezintă actul de opțiune succesorală, expres și solemn, prin care succesorul refuză moștenirea, în termenul de opțiune succesorală, desființând astfel, cu efect retroactiv, vocația sa succesorală.

Noul Cod Civil al RM, prevede că renunțarea la moștenire se face prin declarație autentică depusă la notarul care desfășoară procedura succesorală. Iar după renunțare, moștenirea nu mai poate fi acceptată.

În astfel de circumstanțe, identificăm anumite consecințe juridice atât pentru renunțător, precum și i pentru comoștenitori și creditorii lui. Din conținutul prevederilor noului Cod civil putea deduce următoarele consecințe: [2]

- Persoana care a renunțat la moștenire se consideră că nu a dobândit niciodată calitatea de moștenitor;
- Dreptul la moștenire trece la persoana care ar fi moștenit în cazul în care cel care a renunțat nu ar fi fost în viață la momentul deschiderii moștenirii. Se consideră că devoluțiunea a avut loc la data deschiderii moștenirii;
- Notarul care desfășoară procedura succesorală este obligat să comunice despre renunțare persoanei care dobândește moștenirea în rezultatul renunțării. Notarul este obligat să permită oricărei persoane care are un interes legitim să ia cunoștință de renunțare.

Persoana care îl înlocuiește pe cel care a renunțat are dreptul să accepte sau să renunțe la moștenire în termenul de 3 luni. Indiferent de forma opțiunii succesorală pentru care pledăm, în momentul încheierii actului juridic de opțiune succesorală, moștenitorul va trebui să îndeplinească următoarele condiții [6, p. 24]:

- *Capacitatea cerută pentru exercitarea dreptului de opțiune succesorală trebuie să fie deplină;*
- *Consimțământul neviciat;*
- *Obiectul actului de opțiune succesorală;*
- *Cauza actului de opțiune succesorală;*
- *Forma actului de opțiune succesorală;*

Efectuând un studiu comparativ, privind reglementarea juridică a opțiunii succesorală în alte state, putea identifica dozebirile în domeniul succesiunii, de exemplu, legiuitorul francez, reglementează două forme de acceptare a succesiunii și anume: acceptarea *pură și simplă*, care poate fi expresă sau tacită (articolul 782 din Codul Civil Francez) și acceptarea succesiunii până la *concurența activelor nete*, care implică o declarație adresată grefei Tribunalului de Grande Instance sesizat cu deschiderea succesiunii (articolul 787 din Codul Civil Francez și articolul 788 din Codul Civil Francez). Renunțarea la succesiune nu se prezumă, ci trebuie să fie expres formulată. Termenul pentru exercitarea opțiunii succesorală este de 10 ani, iar după această perioadă moștenitorul este prezumat a fi renunțat la moștenire.[8]

În *Italia*, acceptarea unei moșteniri nu poate fi parțială și poate fi expresă (printr-o declarație corespunzătoare) sau tacită (în cazul în care moștenitorul săvârșește o faptă care nu ar fi putut fi săvârșită decât în cazul în care respectiva persoană ar fi avut calitatea de moștenitor, cum ar fi vânzarea unui bun succesoral). Declarația de acceptare sau de renunțare se realizează printr-un act notarial sau printr-un proces-verbal al unui grefier al instanței competente în a cărei rază teritorială este deschisă succesiunea. [9]

Efectuând o analiză la cele relatate mai sus, observăm că în fiecare stat instituția opțiunii succesorală produce efecte juridice în dependență de circumstanțele legale expres prevăzute de legea aceluia stat, aici ne referim la termenul de acceptare/renunțare, formele opțiunii succesorală și altele.

CONCLUZII/RECOMANDĂRI

Toate acestea fiind spuse, subliniem faptul că, deși instituția opțiunii succesoriale nu este direct și expres reglementată în Codul Civil al Republicii Moldova, ea se deduce din însăși acceptarea or renunțarea la succesiune.

Totuși, odată cu decesul persoanei fizice, asistăm la o transmisiune patrimonială care operează *mortis causa*, de la defunct către succesibilii săi.

Cu toate că, legiuitorul prevede expres faptul că, dacă nu ai refuzat moștenirea în termen de 3 luni, atunci în mod tacit accepți succesiune, iar acest fapt ne pune în gardă și lasă marjă mare de interpretare faptul că, în mod vădit se încală principiul ”Nimeni nu e obligat să accepte o moștenire care i se cuvine” (nemo invictus heres), care de altfel este un principiu fundamental în materie succesorală.

Luând în calcul noile reglementări, și anume mă refer la termenul de 3 luni prevăzut pentru refuzul succesiunii, iar în cazul în care nu ai refuzat, accepți automat moștenirea, în mod silit, consider a fi necesar de a fi adăugat un nou art. 2390¹ cu denumirea opțiunii succesoriale în cazul acceptării tacite a moștenirii:

- 1) Acceptarea pură și simplă, la deschiderea moștenirii, succesorul nu va fi obligat să răspundă pentru datoriile și sarcinile succesiunii, chiar dacă acestea vor depăși ca valoare activul moștenit;
- 2) Acceptarea sub beneficiu de inventar, presupune limitarea răspunderii moștenitorului pentru pasivul moștenirii în limita activului succesoral, în acest fel punându-și la adăpost bunurile sale personale.

Astfel, chiar dacă moștenitorul a acceptat în mod tacit succesiune, indiferent de voința sa, acesta va avea posibilitatea să aleagă una din formele indicate mai sus, care ar fi mai convinabile pentru el și care i-ar aduce avantaje mai mari.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 82-86/661 din 22.06.2002
2. Codul Civil al Republicii Moldova Nr. 1107 din 06.06.2002, Publicat: 22.06.2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86, art Nr: 661, republicat în MO 66-75 din 01.03.2019 Art. 123
3. V. Gîscă, Cadrul normativ privind actul juridic de opțiune succesorală, publicat în: Legea și Viața, 2016
4. G. Chibac, S. Brumă; N. Chibac, O. Robu, Drept civil contracte și succesiuni, Ediția a IV, Chișinău 2019 OSCE, CDC, Violența în familie în Republica Moldova, Chișinău, 2014
5. I. Șeremet, Aspecte conflictuale privind partajul și transmiterea averii succesoriale, publicat în: "Revista Națională de Drept", 2010, nr.1
6. I. Genoiu, Considerații în legătură cu dispozițiile generale ale Codului civil (Legea nr.287/2009) în materia opțiunii succesoriale, publicat în: "Dreptul" (România), 2012, nr.4
7. D. Potînga, Analiza reglementărilor privitoare la acceptarea și renunțarea moștenirii, publicat în: "Conferința tehnico-științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor, 1-3 aprilie 2020", Chișinău
8. Rețeaua juridică europeană, în materie civilă și comercială, Frnața, sursă (online) vizat la 19.04.2021, disponibil la: https://e-justice.europa.eu/content_succession-166-fr-ro.do
9. Rețeaua juridică europeană, în materie civilă și comercială, Italia, sursă (online) vizat la 19.04.2021, disponibil la: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-it-ro.do?member=1

Coordonator științific: GÎSCĂ Veronica, dr., conf. univ.
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: gisca.veronica@ase.md